

népiskola tanterve, tanítóképzőintézeti módszeres utasítások, polgári iskola reformja) megengedik.

Egyébiránt tekintettel a megjelölt nagyobb feladat megoldásához szükséges hosszabb időre, nem ellenzem, hogy a Tanács a két középiskolai törvény közül azt, mely a f. évi november hó 11-én 226. sz. a. kelt felterjesztésből kitetszőleg a tantervek revisiójánál nagy nehézségeket okoz, az utóbbival kapcsolatba hozva, már most vagylagos javaslatot tegyen, olyképen, hogy a törvények keretén belől készitendő tantervi javaslat mellett összehasonlítóképp, az 1890. évi XXX. t.-cikk korlátainak mellőzését feltételező tantervi javaslatot is készítsen a gymnasiumok számára; mert ha e két rendbeli concret javaslat egybevetéséből minden kétséget kizárólag meggyőződném arról, hogy a most idézett törvenycikk már az egyszerű tantervrevisiónak is teljességgel le nem győzhető akadályokat gördít útjába, a fent érintett gyökeres reform eszközlése előtt is rá fogok lépni az 1890. évi XXX. t.-cikk módosításának, mint részleges törvényhozási intézkedésnek útjára.

Budapest, 1896 decz. 15.

WLASSICS GYULA.

IRODALOM.

A magyar irodalom kis-tükre. Irta: *Beöthy Zsolt*. Budapest (Athenaeum) 1896. 183 l. Ára 1 ft 60 kr.

E kis könyv, melynek szükségét legjobban bizonyítja az, hogy egy pár hét alatt új kiadásban kellett közrebocsátani, az érdemekben gazdag szerző amaz előadásainak vezérfonala, melyeket a millennium alkalmából a budapesti egyetemen tartott. «Vázlatát óhajtottam adni — úgymond — legszorosabb értelemben vett nemzeti irodalmunk fejlődésének, legfőképp magyarságának szempontjából, mely nemcsak alkalomszerűnek, hanem tanulságosnak is látszott előttem». Arra, hogy szellemi életünk fejlődéséről való felfogását elméletileg bővebben kifejtse, a mint azt évek során át tartott irodalom-elméleti collegiumaiban s több nyilvános előadásában szóval megtette, most egyelőre nem vállalkozhatott. Egyelőre ebben a «szerény vázlatban» akarta némi nyomukat hagyni, melyet szeretettel ajánl tanítványainak. Ezt a tájékoztatást nyújtja a kis előszó. Következik 24 fejezet, a melyekben a szerző, irodalomtörténetünk egyik legalaposabb ismerője és legszellemesebb ismertetője, áttekint a magyar irodalom történetén és a szoros értelemben vett részletek — életrajzi adatok, bibliographia stb. — mellőzésével egy igazán élvezetes és mindenek fölött tanulságos előadásban jellemzi ne-

künk a magyar lélek ős vonásait, nemzeti mondáinkat, a keresztény művelődést, a magyar renaissance-ot, a török világot, az antireformatiót, a nemzeti harczokat, a nemzetietlen kort; aztán a magyar szellem ébredését, az új irodalom első munkásait, az új Magyarország költői hírnőkeit, a magyar izlés fejlődését s újabb irodalmunk koryphæusait. Kellémesebb olvasmányt nem is kívánhatunk irodalmunk összefoglalásául. Menekülve az irodalomtörténeti adatoknak sokszor bizony nyomasztó terhétől, menekülve minden aprólékoskodó pedanteriától, egy tisztább légkörbe érezzük magunkat varázsolva, a honnan nem látunk ugyan mindent, de a mit látunk, azt tisztább fénytől övezve látjuk. — Emelkedett érzéssel látjuk, hogy van magyar irodalom, a melyről lehet elmélkedni s van magyar szellem, a mely az irodalomban híven visszatükröződik s különösen, hogy van egy az európai tudományossággal érintkező magyar nemzeti érzés, mely fajunk ős érényeit ápolva egyuttal a nyugoti műveltség hatása alatt tud állani, mert azt a nemzeti érzést látjuk megnyilatkozni e kis könyvnek minden egyes lapján s megformálódik lelkünkben a magyar tanárnak s a magyar írónak az a harmonikus képe, mely mai műveltségünknek zászlaján lobog, s melynek ideálisabb megtestesülését működésében és hatásában alig tudnánk nevezni annál a férfinál, a kinek könyveiből már jó ideje tanulja az újabb nemzedék nemzeti irodalmunkat, műveltségünket azzal az erős, romlatlan, de művelt nemzeti érzéssel együtt, a mely e kis könyvben, a magyar irodalom kis-tükrében oly kedvesen, oly hízegőleg mosolyog reánk.

E kis könyvet mi első sorban a gymnasiumi magyar irodalmi tanítás betetőzőjének tekintjük s ebből a szempontból nagy szükségletet elégít ki. A VIII. osztályu tanuló görnyedez a magyar irodalom adatainak terhe alatt s labirinthusban képzei magát, melyben jobbra-balra tévelyeg. E könyvben megtalálja az Ariadne-fonalat, mely az útvesztőből kivezeti. Viszont a tanár is megkapja azokat a szempontokat, a melyek szerint egyrészt a VIII. osztály évi anyagát fel kell dolgoznia, másrészt különösen a melyek szerint az érettségi vizsgálaton kérdeznie kell. Tehát tanároknak, tanulóknak, tanári és ifjúsági könyvtáraknak kell e kis művet első sorban megszerezniök.

De van e kis könyv érdemének egy másik oldala is.

Nagy hiány volt eddig, hogy nem volt olyan, az egész irodalom tanulságait összefoglaló élvezetes olvasmányunk, mely a magyar salonok asztalain jogosan kérhetett volna helyet. Mert tudós feldolgozások vagy részletes, nagy terjedelmű könyvek, még ha a nagy közönség igényei szerint vannak is írva, mint pl. az Athenæum Irodalomtörténete, sajnos, nehezebben terjedhetnek és kevés olvasóra találnak. A szóban lévő «*lepidus novus libellus*» méltán kér helyet a nem nagyra szá-

bott női író asztalokon s a nem nagyra szabott női kezekben is. Csak egyet kívánnánk hozzá: egy hasonló igényeknek megfelelő *magyar anthológiát*, a melynek megszerkesztésére a magyar irodalom kis-tük-rének szerzőjét kérjük fel, annnyival inkább, mert tudvalevő, hogy ő annak az ügynek egyik első harczosa és munkása, a mely hönünk leányainak a férfiakéval egyrangú, tartalmas, classicus műveltséget törekszik adni.

A szerző abbéli vágyában pedig — mert annak kell tartanunk, — hogy az e kis könyvben lerakott eszmék bővebb kifejtésére ereje és ideje legyen, a magyar tudományosság érdekében teljes szívünkéből osztozunk.

Cs. J.

Nemzeti kulturpolitikánk. Írta Somogyi. Budapest, Lampel. Ára 30 kr.

Ily cím alatt jelent meg a minap egy rövid — 15 lapnyi — elme-futtatás. Tulajdonképp polemia akar lenni a jelentéktelen kis dolgozat Beksits ama többször hangoztatott állítása ellenében, mely szerint nekünk aktuális politikai actiót nem lehet és nem szabad a *nyelvi assimilatióra* (magyarosításra) alapítanunk, hanem csak *politikai assimilatióra* van szükségünk, t. i., hogy a magyar korona területén lakó összes népeket, faji és nyelvi sajátásaik megtartásával kell megnyernünk a magyar állameszmének; különösen pedig a magyar fajban rejlő nagy szaporodási képességet kell jól fölhasználnunk, hogy ezzel mintegy ethnographiailag nyomjuk el a szaporátlan nemzetiségeket. — Beksitsnek e nézete bizonyára meglehetősen egyoldalú, és Somogyi helyesen utal ezzel szemben a magyar nemzet ezer éves multjára, mely fényesen tanuskodik a magyar nép nyelvi és faji assimiláló ereje mellett. Általában azonban a Somogyi dolgozata még sem közelíti Beksits munkáinak alaposságát és gondolatébresztő hatását, és teljességgel nem alkalmas rá, hogy Beksitscel szemben kellő nyomatékkal rámutasson a magyar nemzeti kulturában, különösen az iskolákban rejlő nagy assimiláló erőre. Nagyon szükséges volna pedig, hogy ezt a munkát valaki jól elvégezze. Mert szomorú igazság, hogy a mi jogász-politikusaink teljességgel nem ismerik föl, micsoda fontos politikai eszközzel rendelkeznek az iskolában. Sokat beszélnek a közerkölcsök romlásáról és a nemzeti állam kiépítésének akadályairól, s változatosnál változatosabb politikai eszközöket gondolnak ki a bajok orvoslására. Csak egyre alig gondol valaki: az iskolára, mint nevelő, jellemképző intézményre és mint a nemzeti műveltségnek s ezzel egyuttal a nemzeti államnak alapjait lerakó munkásságra. A legtöbb politikus gondolata legfeljebb odáig ér el, hogy magyar nyelvterjesztő helynek tekinti az iskolát; de korántsem odáig, hogy az